

LŐRINC KATALIN

Kerekasztal-táncoltatás

A filmesek és az írók után, február végén a táncosok is kerekasztalhoz ültek. Előzmények: 2003 októberében a Magyar Táncművészek Szövetsége (MTSZ) megrendelésére dr. Haskó Katalin és Csókay Ákos irányításával átfogó szociológiai felmérés készült a táncszakmáról. A tanulmány integrálta a Kortárs Táncszínházi Egyesület (KTE) hasonló célú, a független táncosok helyzetét vizsgáló felmérését is. A dolgozat pontokba foglalt lényeges konklúzióit és a megoldási javaslatokat párbeszéd kezdeményezése céljából elküldték a miniszternek. A levelet aláírta a hét legfontosabb szakmai szervezet képviselője – mintegy az egységes fellépést demonstrálva.

Mivel azonban a levélre 2004 januárjáig érdemleges válasz nem érkezett, az aláíró szervezetek február 6-ra sajtótájékoztatót szerveztek, melyen végül nem csupán dr. Hiller István miniszter és dr. Schneider Márta helyettes államtitkár jelentek meg, de először jött össze egy helyiségben a táncszakma összes jelentékeny képviselője, balettigazgatók, néptáncársulatok vezetői, a táncszínház és a kortárs tánc képviselői. A kezdeményezőkkel készített interjúsorozatból az első még aznap, a konstruktív hangulatú, tehát jól sikerült sajtótájékoztató utáni percekben készült, a többi az utána következő hetekben.

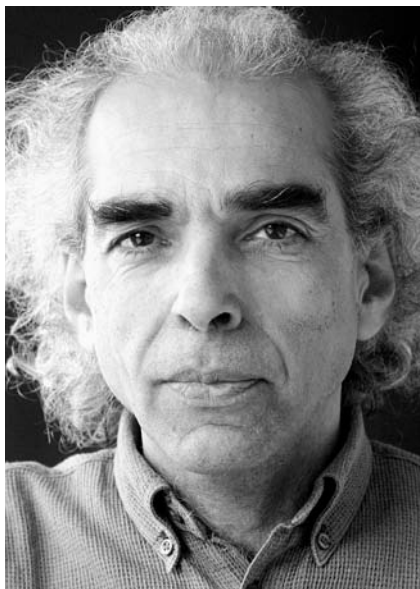
ANGELUS IVÁN,
a KTE elnöke

– Miért voltak sikertelenek a szakmai szervezetek eddigi próbálkozásai?

– A rendszerváltás előestéjén erjedés kezdődött. 1989-ben gyakorlatilag feloszlott a Magyar Táncművészek Szövetsége, ezzel párhuzamosan civil szervezetek jöttek létre, amelyeknek azonban nem volt egyeztető fórumuk. A kilencvenes évek elején – emlékszem, a Fészek Klubban volt az ominózus gyűlés – indult a kezdeményezés: legyen a szakmának egy új ernyőszervezete, vagy pedig a táncművészek szövetsége fogja át az egész területet. A szövetség akkori elnöke ezt megvétőzte, de mivel a minisztérium nem tárgyalta külön-külön a civil szervezetekkel, a szakma is elvesztette beléjük vetett bizalmát. Ki-ki pragmatikusan saját kezébe vette ügyeinek intézését, s mivel érvényes játékszabályok nem alakultak ki, mindenki a zavarosban halászva úgy „intézkedett”, ahogy tudott. Mára a szakma számára világossá vált: a pénz annyira kevés, hogy nem lehet tovább így taktikázgatni.

– A pénzhány kiélezte az érdekellentéteket. Ez a nemrég elkészült tanulmányból is kiolvasható...

– A rendszerváltáskor még egészen máshol húzódtak a frontvonalak. Akkortájt három „táborra” volt szokás osztani a szakmát: a „csizmásra”, a „baletticipőre”, valamint a „mezítlábasra”. Ma már – mivel a műfaji találkozások korát éljük – a struktúrán belüliek, illetve kívüliek közé tevődtek át a határvonalak. Ami a tanulmányokat illeti – mert három is készült! –, a minisztérium és a szakma között már tavaly nyáron létrejött a megegyezés: készüljön felmérés, amely majd 2005-re ad reális képet. A Kortárs Táncszínházi Egyesület megbízásából összeállítottunk két olyan anyagot, mely a független, tehát az előbbi terminus szerint a struktúrán kívüli szakma területét méri fel. A két tanulmány szövege csaknem egybeesik, mégis az egyik – Szabó György – finomabb, a másik – az enyém – radikálisabb megoldási javaslatokat tartalmaz. A minisztérium akkori táncreferense, Oláh Dóra elé tártuk a dolgozatokat, azzal a céllal, hogy gondolkozzunk együtt. Sajnos az anyag kiforratlanul került a minisztérium látó-

Schiller Kata felvétele

körébe, miközben dr. Haskó Katalin irányításával javában készült a szociológusok átfogó felmérése, amely egyébként a KTE álláspontját is tartalmazza, persze nem maradéktalanul. Most legalább van bőven tárgyalási alap, s ehhez még mindig hozzá lehet tenni, akár az interneten keresztül is, ahová minden bizonnyal fel fog kerülni minden, ami a tanulmánnyal történik.

– Kik ülnek majd a Táncművészeti Kerekasztalnál? A miniszternek írt levelet hét szervezet képviselője írta alá (a szakszervezetet is számítva).

– Ezek a szervezetek ki fogják jelölni delegátusait. Egy küldött, valamint egy helyettes mindig jelen lesz, hiszen nem jöhet létre olyan helyzet, melyben egy ember kényszerű távolléte miatt csorbát szenvedhet az érdekvégyesítés. A tárgyalási folyamat keretében résztémák lesznek, s minden témához más-más szakértőket rendelnek majd.

– A Kortárs Táncszínházi Egyesület lényegében a független táncosok egyedüli képviselői szervezete. A tagsága miért ilyen passzív érdekvégyesítő?

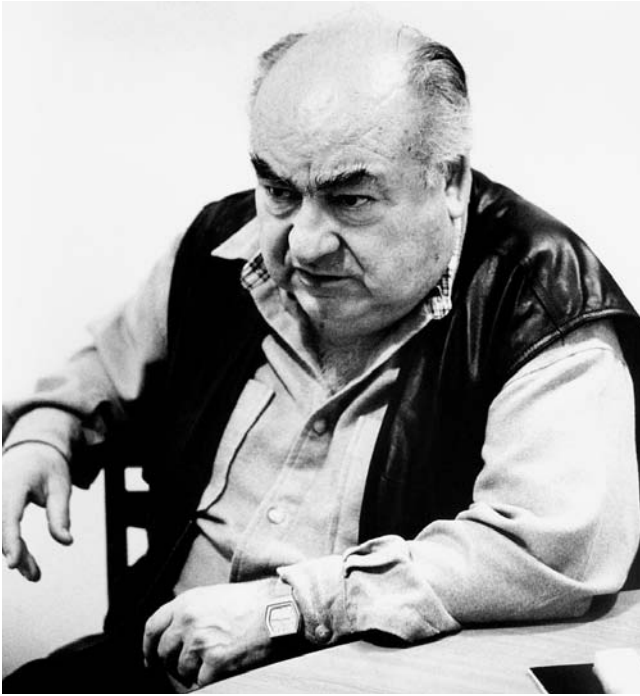
– Talán azért, mert úgy látja, erőfeszítéseinek hatékonysága alacsony (akár a többi szervezeté, ugyanis azért is tárgyalt velünk a táncszövetség, mert érezte, egyedül ő sem tud eredményes lenni). A másik nagy dilemma az, hogy a KTE működését is elbizonytalanította a már említett folyamat, hogy lassan már nem a műfajok, hanem a társadalmi szektor mentén választódik

szét a tagsága: a tagok egy része egyik szervezettől a másikig rohan és vissza, keresve, melyik is képviselné őt igazán... No és demokratikusan működni nagyon nehéz, márpedig én – sokakkal ellentétben – ebben hiszek.

NOVÁK FERENC,
az MTSZ társelnöke

– Arra kérlek, hogy reagálj Angelus Iván nyilatkozatára.

– Tény, hogy a hatalom észlelte a szakma széthúzását. Különkülön futkosott mindenki a minisztériumba, így senkit sem hallgattak meg érdemben, csak részengedményeket lehetett elérni, pár forintot itt-ott. Rockenbauer Zoltánnal legalább lehetett tárgyalni,

Köncz Zsuzsa felvétele

SZABÓ GYÖRGY,
a Trafó igazgatója

– Te voltál KTE-elnökségi tag, de jelenleg nem képviselsz egyetlen szakmai szervezetet sem, a közös levelet sem írtad alá. Mégis érdekel a véleményed, mert nem csupán elsőként generáltál – néhány éve – vitát a (tánc)színházi struktúraváltásról (ezzel sikerült magadra haragítanod a struktúrán belülieket), de közgazdászként valószínűleg másként szemléled a területet, mint az érzékeny művészek. A Haskó-féle tanulmány hetedik oldalán, ahol a terület finanszírozási kérdéseire fűzött megjegyzésekről van szó, ellentmondás van. „Többen is sérelmezték, hogy nem minden döntésben érvényesül a minőségi mérce...” – állapítja meg a tanulmány írója, majd lejjebb ez olvasható: „Vannak pályázati pénzekből rendszeresen részesülő együttesek, s ezek köre évek óta nem bővül.” A minőségi mérce alkalmazása a fontosabb, vagy az, hogy bővüljön a rendszeres támogatásban részesülők köre?

– Ki kellene kötni, hogy NKA-pályázattal egy alkotó csak évi egy estre kaphasson pénzt központi forrásból. Aztán, ha talál szponzort, vagy felkérést kap fesztiváltól, befogadóhelytől, akkor a pénz megszerzése az ő feladatuk legyen. Egy előadást elkészíteni komoly munka, épp elég feladatot ad egy évadra. De nálunk egy produkció nem kap annyi támogatást, hogy az alkotók hosszasan dolgozhassanak rajta. Közben a rendszer is arra ösztönzi őket, hogy minél több előadást hozzanak létre, mert egyetlen darabot – az érdeklődés gyengülése miatt – a megszokott helyén csak néhányszor lehet eljátszani. A legjobbaknak, a piramis alakú struktúra „tetejének” tehát turnézniuk kell vidéken! Mindenütt helyi feladat lenne értő közönséget és befogadóhelyeket kialakítani. A „lenticnek” pedig az NKA ne adjon anyagi támogatást; a befogadóhelyeknek kellene annyi pénzzel rendelkezniük, hogy vendégül láthassák őket. Nézzük például, hogy van ez a briteknél: a British Council fejlesztő szervezet. Lehetne az NKA is olyan, hogy a kezdők közül a kiemelhető „középet” már nagyobb összeggel támogatná. A tanulmányírás kapcsán Angelus Iván és köztem az egyik vita abból támadt, hogy ő fontosnak tartja: legyenek a KTE-nek olyanok is tagjai, mint Bozsik vagy Frenák. Én meg úgy gondolom, hogy azoknak fontos egy ilyen szervezet, akik nincsenek

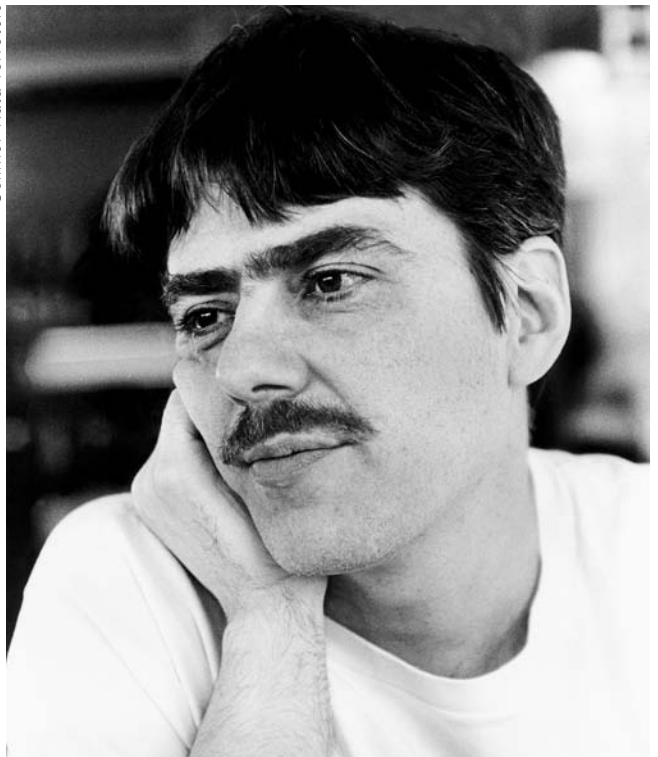
igaz, egy évig tartott, míg megértették, hogy kell egy táncszínház. (Ezt is fúrnak sokan, azzal az indokkal, hogy technikailag alkalmatlan a célra, mégis száztíz százalékos az előadások nézettsége.) Aztán egy elnökségi ülésen azt mondtam, hogy amíg nem küldünk radikális felszólítást, nem fognak velünk szóba állni. A sajtó nyilvánosságát kell tehát kérnünk, mégpedig egységesen. A miniszter pedig eljött – hiszen botrányszaga volt a dolognak –, és jól reagált. Egyébként a legjelentősebb alternatívok az elmúlt pár év során mind beléptek a Magyar Táncművészek Szövetségébe. Most már minden a Táncművészeti Kerekasztal résztvevőin múlik. Először is meg kell állapodni a témakörökről, melyeket egyenként kell a minisztérium elé tárnunk.

– Hol kéne kezdeni, mi a legsürgősebb?

– A finanszírozás és a szociális kérdések. Mi lesz például azzal, aki Godánál [az Artus Stúdióban – a szerk.] ledolgozik tizenöt évet, de nem vonatkozik rá a nyugdíjtörvény? A KTE mit ért el ebben a kérdésben? Én két éve dolgozom ezen. A finanszírozási összeget pedig évről évre lépcsőzetesen emelni kell, és nem csak az alternatívoké! Ők azt hiszik, mi, hivatásosok automatikusan megkapjuk a pénzt mindenre. Egy fenét! A fizetésekre van pénzünk, a fenntartási költségben viszont nincs tétel az új produkciók fedezetére. A miniszteri támogatás keretösszege visszakerült a Nemzeti Kulturális Alapprogramhoz, de a táncoklégiumnak új produkciók támogatására nem adtak annyit, amennyit eddig a miniszteri keretből kaptunk. Ettől most elestünk. Elvben a bevételt fordíthatnánk produkciókra, de a bevételi terv teljesíthetetlen. Elnézem, mi csoda díszleteik vannak egyes alternatív csapatoknak. Honnan? Magyar Bálint még úgy látta: ki kell választani néhány nagyobb társulatot, s azokat kell támogatni. Egyetértettem vele. Az induló, kísérletező csapatokat pedig támogassák csak az önkormányzatok.

– Most – ellenérdekeltségeitek felvetése – képek voltak a közös fellépésre. Valóban erősödik az összefogás, vagy ez csak látszat?

– Egyre jobb lesz az együttműködés. Én elkezdtem azzal, hogy megírtam a szöveget, odaadtam Kiss Jánosnak, aki elfogadta, Török Jolán pedig aláírta mindenkivel. A viták az olyan félreértésekből adódnak, hogy például az alternatívok azt hiszik, a Győri Balett nagyon jól áll anyagilag. A fenét! De azt hiszem, a kerekasztal mellett jobban megismerik egymást. Csak legyenek kemények, és persze legyen az a szakszervezet is, ha eddig hosszú éveken át gyengélkedett!

Schiller Kata felvétele

benne a rendszerben. Ez örökké változó tagságot jelentene, mert az ajtót – elsősorban lefelé – nyitva kéne tartani.

– *Te hogyan látod: miért vesztette el a KTE a presztízsét?*

– A minisztérium a KTE létezéséről mostanáig alig vett tudomást: szinte minden információt a táncszövetségen keresztül kaptunk meg – így tagjaink szétszóródtak. Aki közülük befutott, átment a szövetségbe, amelynek mégiscsak nagyobb súlya volt. Ez teljesen érthető reakció. A szövetség gyűjtőszervezet, magában kell foglalnia a befutottakat is, de úgy lesz dinamikus szervezet, ha az újak létükkel megkérdőjelezhetik a „nagy tehénben lévő” nimbuszát.

– *Milyen problémákat oldhat meg a Táncművészek Kerekasztala?*

– Haskó Katalinnak is elmondtam: meg kéne tudni, miben látják a tánc szerepét a minisztériumban, milyen mértékű változást tartanak kívánatosnak. Egyértelmű, hogy a tánc fejlődéséhez újfajta finanszírozást kell bevezetni, és ehhez nagy elszántságra van szükség. Ami a kerekasztalt illeti: mielőtt leülnek a minisztériummal, egy felülemelkedő, konszenzusos koncepciót kellene kidolgozni. Ilyen jelenleg a szakmának nincs. Dühös és éhes emberek ülnek az asztalnál, akik pénzt akarnak. Valójában pedig még arról sincs kimutatás, mennyibe kerül pontosan a táncművészeti alaptevékenység. Nem látom az asztal túlsó, minisztériumi oldalát sem. Nem látom, ki az, akivel érdemben tudnánk tárgyalni, aki pontosan ismeri az egész területet. Ki az, aki felteszi a kérdéseket, ki mit és kit képvisel a kerekasztalnál. A jelenlegi képviselői rendszer véleményem szerint konzerválni fogja a problémákat. Bárcsak ne lenne igazam! A táncreferens pozíciója és a posztra kijelölt ember általában erőtlen. Mindezek miatt óztkodom a részvételtől. A minisztériumnak amúgy jól jön a kerekasztal, mert mindig is a tánc volt a kísérleti alany. Mi kezdtük el erőltetni a támogatási struktúra reformját, de csak akkor vették komolyan, amikor a színház berkeiből felmerült egy konkrét probléma: a Schilling Árpádé. Megint a színház profitált a kezdeményezésünkből. Én egyébként nem értek egyet azzal, hogy a szakma „kijárásos” alapon törekedett a megoldások felé. Azok mondják ezt, akik kijárnak dolgokat.

– *Hol húzódnak a szakmán belüli frontvonalak?*

– Ma nem beszélhetünk három műfajról: balettről, néptáncról és kortárs táncról. Két hagyomány van, a balett és a néptánc, és létezik a máról szóló tánc, amely meríthet – többek között – akár a balettből, akár a néptáncból. Viszont a hagyományörzőknek túlságosan nagy a súlyuk és a beleszólásuk, és így meghatározzák a szakma jövőjét.

KISS JÁNOS,
az MTSZ soros elnöke

– *Milyennek látod a helyzetet a Táncművészek Kerekasztala és a NKÖM első találkozója után?*

– Utálom a nagy szavakat, de a szakma történelmi fordulópont-hoz érkezett. Bebizonyosodott: a néptánc, a balett, az alternatívok, a teoretikusok, az oktatás, a szakszervezet, az egész szakma akarja a kulturális rendszerváltást, és bár a vészhelyzet sodort minket együvé, mégis tudatosan alakítottuk így. Magyarországon most először anyakönyvezték a táncot. Ahogy a rendszerváltás előtt a verbális műfajokban létrejött a szamizdat, a nyolcvanas évek második felében nálunk is ugyanúgy megindult a szabadságvágy érvényesítése. Akik ezt akkor kezdeményezték, ma táncéletünk fontos személyiségei. A teljesen körülbetonozott szövetség falain pedig lassan lyukakat kezdtek fúrni kívülről, hogy tartsunk már össze; majd, mire teljesen kinyíltak a kapuk, kiderült, hogy nem is utáljuk egymást! Előítéletek szűntek meg a kerekasztal-megbeszélésen, ahol mindenki „levetkőzött”: közös problémákat tudtunk közösen megbeszélni. Amellett, hogy ez boldoggá tesz, el is szomorít, hogy a társművészetek (a zene, a színház) már jóval korábban fel tudták építeni erős védőbástyáikat. Annak ellenére,

Schiller Kata felvétele

hogy konkurálnak egymással, stratégiai kérdésekben képesek hátukat egymásnak vetve harcolni!

– *Nem azért, mert szervezeti hagyományaik régebbiek, mint a táncosokéi?*

– A tánc egyre több embert érdekel. Egyre többen ismerik fel a mozgás fontosságát. A XX. század végére a hagyományokkal szemben a drámai színpadon is kezdett a mozgás pozíciókat szerezni a próza mellett. Ma már a legjobb rendezések világszerte erősen építenek a mozgásra. Na de ez elmélet, nekünk most gyakorlati dolgokkal kell foglalkoznunk. Meg kell szilárdítani az együttéseket, a különböző műhelyek működését, ugyanakkor nagyon fontos, hogy a struktúra mobil legyen, senkit se betonozzanak be. Azt hallottam, hogy mégsem zárják be Berlinben a Komische Oper, működhet mind a három opera, mert ha már az európai politika központjai távol vannak Berlinton, akkor legyen a kultúra a város erőssége. Nekünk és a mindenkori politika irányítóinak arra kell gondolnunk, hogy Magyarországnak nincs tengere, olaja, nincsenek komoly bányái és nagyipara. Csak a tudásunk, a kultúránk lehet kiemelkedő. Ezért a kultúrának minden kurzusban függetlenül, a politika felett kell állnia.

CRESCENDO
con Spirito
Nyári Művészeti Akadémia

Ének: Rosemary Hardy, Ionel Pantea, Brigitte Schweizer
Opera: Timothy Bentch, Dallos Erika
Kamarazene: Kaposi Gergely, Daniela Risova, Lakatos György
Zongora: Andreas Henkel, Dominkó István
Színház: Óze Áron, Kristopher Yoder
Kreatív írás: Visky András
Filmrendezés: Dér András
Tánc: Julia Wirth
Képzőművészet: Somos Gyula

2004. augusztus 4-15. Sárospatak

► Crescendo
Nyári Művészeti Akadémia
1063 Budapest, Szív utca 20. I/4.
Tel./fax: 06-1-321-7796
office@crescendo.axelero.net
www.crescendo.axelero.net